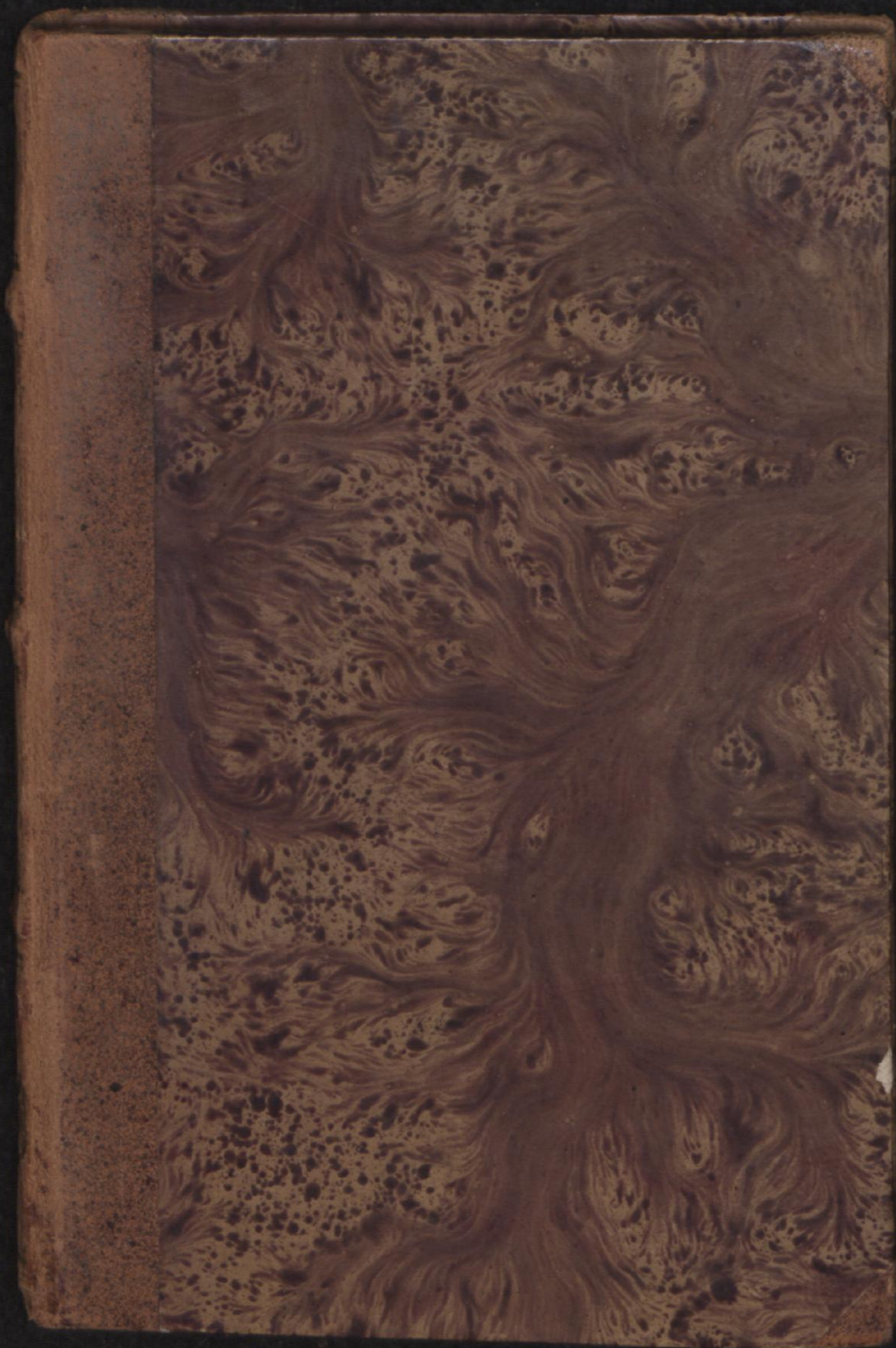
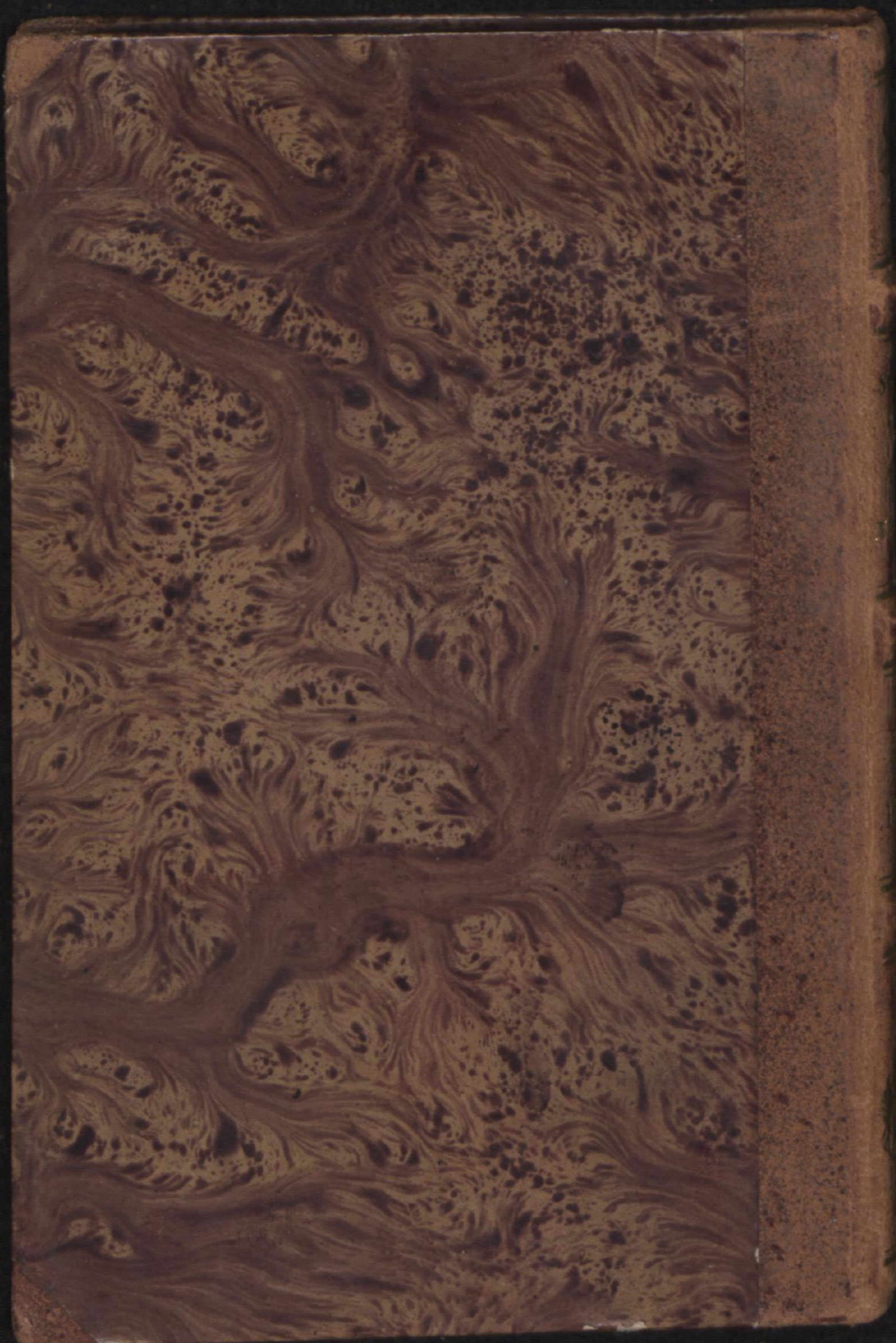
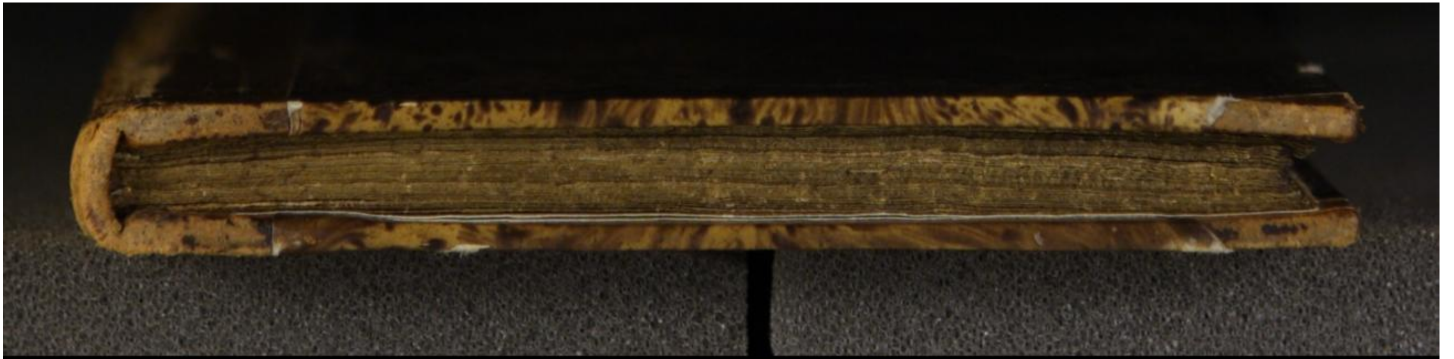

1597

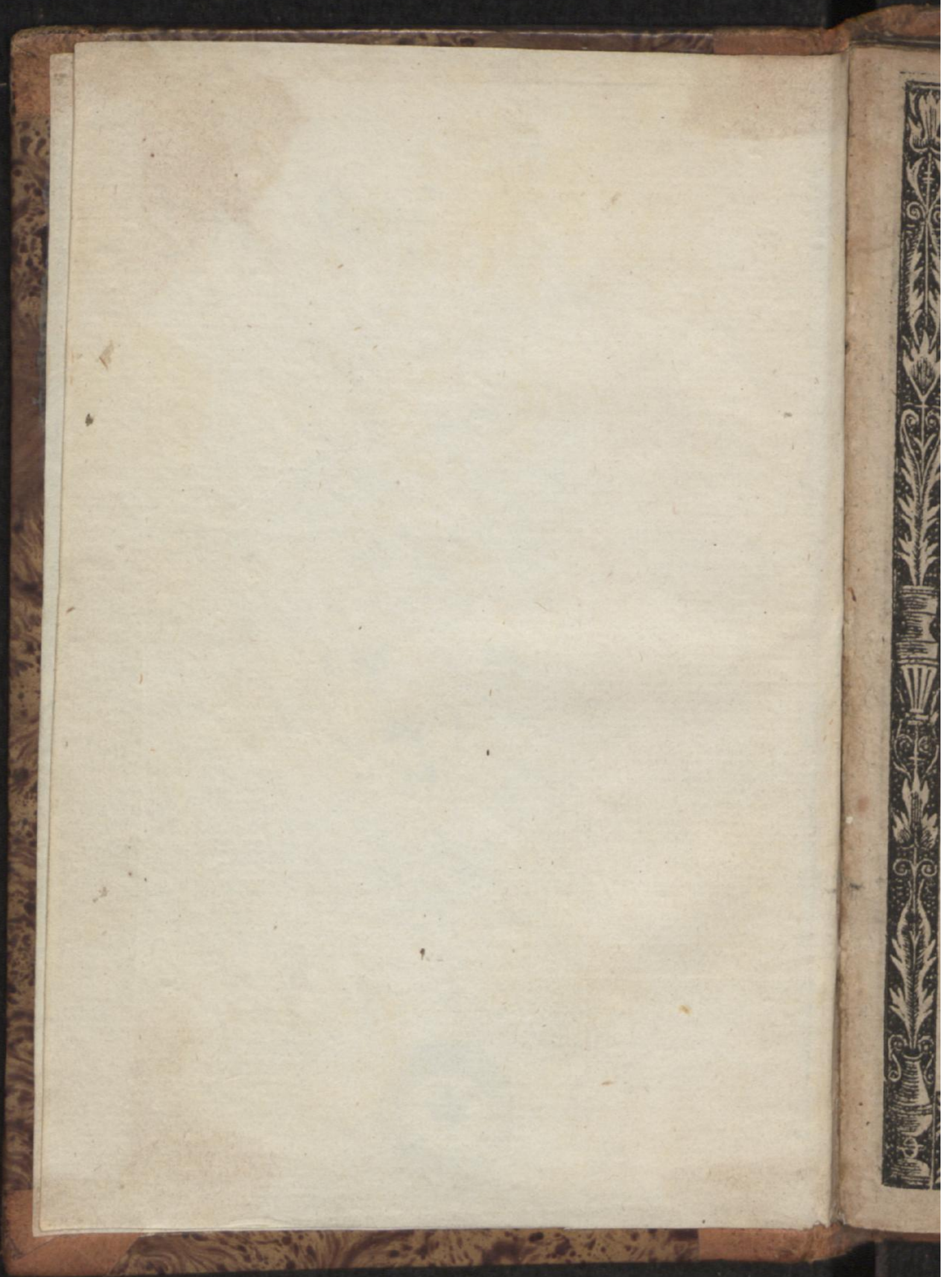

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Tuende Tractater:

Den Første/ Er

En Trøste Scrifft/ for Fructsommelige Quinder oc Barselquinder.

Den Anden/ Er

En Vnderuissning/ for Fostre Modere/ effter Kong: Maiett: Ordinantze.

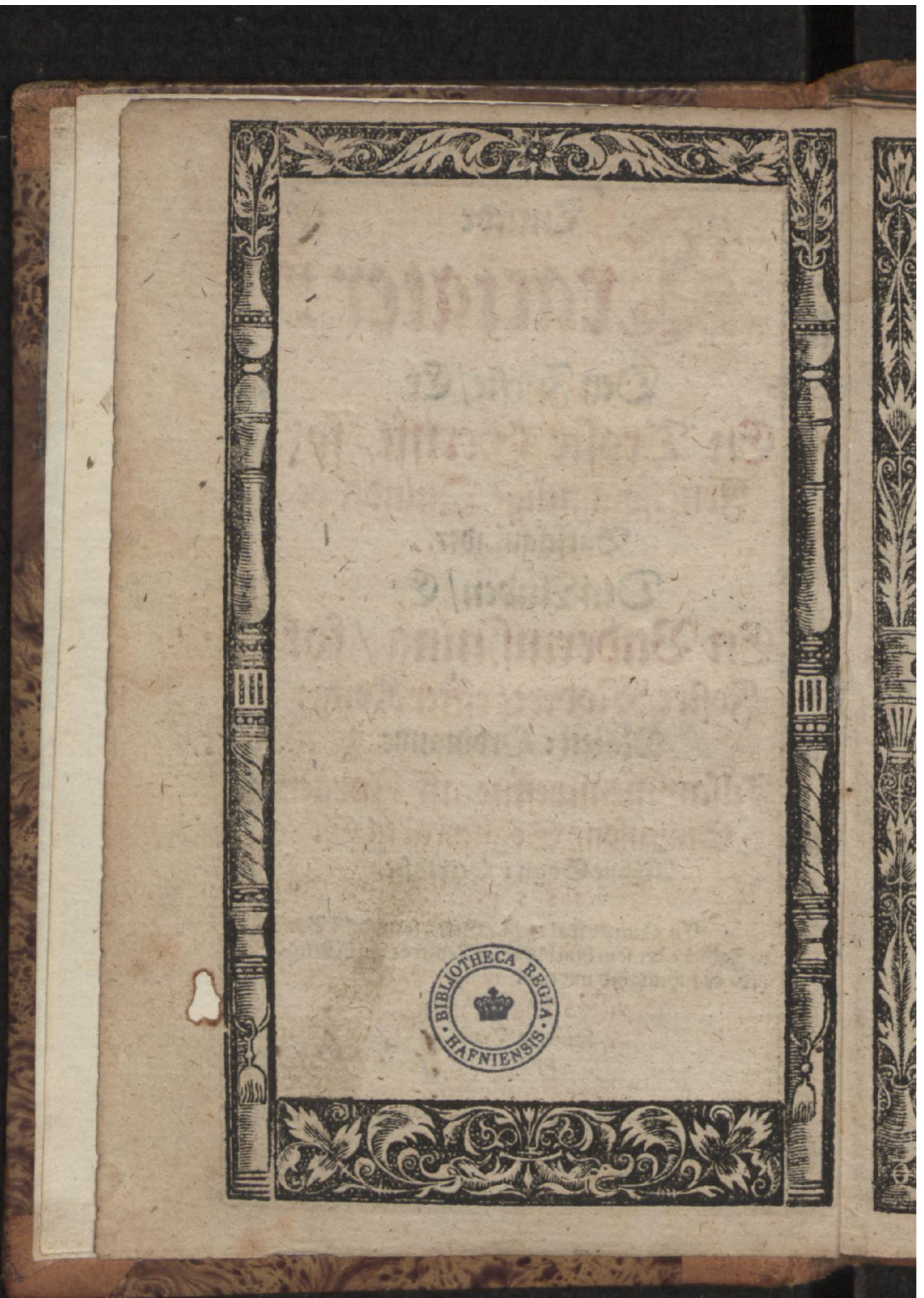
Tilsammenscreffne aff Jørgen Simensøn/ Sogneprest til S. Albani Sogn i Otthensee.

1557.

En Quinde skal bliffue Salig formedelst Børne Fødsel/ der som hun bliffuer i Troen oc vdi Kierlighed/ oc i Hellighed met tuct. 1. Timoth. 2.

Prentet i Kiøbenhaffn/ aff Laurentz Benedicht.

Cum Priuilegio.

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

Alle Erlige / Gudfructige oc Fructsommelige Dannequinder oc Barselquinder vdi Otthensee: Ynsker ieg Naade / Lycke / Velsignelse oc en gledelig Forløsning / aff Gud Fader / ved JEsum Christum vor eniste Frelsermand oc Saliggiørere / Amen.

ERlige / Gudfryctige / oc Dydefulde Dannequinder: Saa mange som den gode Gud met Liffsens Fruct Velsignet haffuer / eller oc her effter Velsigne vil. Eder alle oc huer for sig / giffuer ieg aluorligen at betencke / det strenge oc

 store

store Kaars den Vijse oc Retfærdige Gud / haffuer paalagt det Quindelige kiøn / for Syndens skyld. Huilcket som er at formercke oc rettelige at kiende / baade aff Guds ord / Saa oc aff alle Barselquinders almindelige forfarenhed / for oc i / oc effter deris forløssnings tid.

Thi saa meget som Guds Ord vedkommer / taler Gud saaledis til *Euam* oc alle hendes Døtter: **Jeg vil mangfoldig giøre din kummer / naar du reder til Barsel / oc met jammer**

mer skalt du føde dine Børn/ Gen. 3. Cap.

Huorledis Gud aff sin Retfærdighed / oc effter sin Sandhed/ vdretter oc fuldkommer dette bedrøffuelige Løffte met alle Barselquinder / vide de selff der best om at dømme/ som Gud met Liffsens fruct Velsigner / oc i tilbørlig tid forløser. Til det/ at det oc vel beuiser sig aff megen oc languarendis skrøbelighed / oc vndertiden aff Døden/ som følger hine haarde Barselsenge: Saa at det Eble/ som i Paradiss vaar Euæ saa leffligt/ sødt/

 oc

oc velsmagendis / Er i denne grædedal/bleffuet icke alene hende i sin tid / Men ocsaa alle hendes Døtter offuer den gantske Verden / vedersmyggeligt / Surt oc beskt: Som alle Barselquinder bekiende oc beklage.

Huor saare / om wi icke mod dette / det hellige Ecteskabs allerhaardiste Kaarss / haffde husualelse oc Trøst vdi Guds Ord / maatte icke allene det Quindelige kiøn bliffue forsuffet oc forsaget: Men end ocsaa alle Eractige Ecte Mend / met deris kiere Børn / Venner oc Blods foruante / Oc da aller-

lermest / naarsomheldst deris kiere Hustruer / bliffue met deris liffuis Fruct betynget / til at vdstaa den forneffnde Guds paalagde kummer oc Kaarss. Thi da opkommer stor fryctactighed paa begge sider / for Liff oc helbrede / oc mest for en vforuent skilssmysse mellem de aller tryggeste oc kieriste Venner / som ere Hussbonde oc Hustru. Men efterdi denne Fryctactighed / først oc mest falder paa Erlige / oc Fructsommelige Dannequinder / Saa at de met deris forløssnings tid bliffue meget angergiffne oc bedrøffuede / oc det aff atskillige

 til-

tilfald/ som enten dennem selff-
uer / eller andre Barselquin-
der vederfaris. Derneſt/ saa
bliffuer oc vel her aff/ deris kie-
re Hussbonder oc Ecte Mend
meget sorgefulde oc bange.
Der faare haffuer ieg som en
ynckſom/ oc selffuer offte forsøgt
Hussbonde/ Tilsammenscreff-
uet for alle Erlige oc Ecte Folck/
disse Tuende oc efterfølgendis
Tractater.

Aff huilcke den Førſte in-
deholder Siu Trøsteſtycker:
Som Erlige / Fructsommelige
Quinder/ skulle sig met fortrø-
ste mod deris forløssnings tid:
Oc her hoss befale baade deris
liffuis

liffuis Fruct / oc dennem selff-
uer / den Altsommectigste Gud
i villie oc Vold / foruentendis
i den rette tid / en gledelig for-
løssning met stor husualelse.
Huor vdaff ieg forhaaber / at
deris kiere oc Ecte Mend / skulle
ocsaa haffue Vnderuissning til
Taalmodighed / Haab / oc deris
Ecteskabs besynderlige glede oc
lyst.

Den Anden *Tractat*: Er
en aluorlig Paamindelse / at
Offrighed met Vndersaattene i
alle Steder oc Byer / skulle op-
spørge / haffue oc holde / for-
farne oc Forstandige Fostre-
Modere / som kunde rettelige

faarestaa deris Kald/ til at beuare baade Barselquinders oc deris Børns liff: Saa meget dennem mueligt være kand. Oc de der om i denne samme *Tractat* bliffue Vnderuisde oc paaminte.

Disse tuende *Tractater*, tilscriffuer oc skencker ieg Eder/ i Erlige Dannequinder i denne By oc Meenighed. Først fordisaa: At ieg haffuer vdi min omgengelse paa mit Embedis vegne / seet oc forfaret / baade paa en part aff de Erlige Quinder / som ere nu vdi HERREN heden soffuede. Disligest ocsaa paa nogle aff

Eder/

Eder / som end nu igenleffue / megen kummer / forfærdelse oc banghed / mod Eders forløssnings tid / oc effter hende: At huilcke Gud end nu haffuer liffuet sparet / oc vil her effter / som tilforne skeet er / Velsigne met liffs Fruct / De skulle haffue ved Haanden / de stycker at trøste oc oppeholde sig met / som ieg i forgangne Aaringer haffuer husualet dennem met.

Hernest / fordisaa / At i alle / oc huer for sig / haffuer været min kiere Hustru / til stor trøst oc Tienstactighed vdi mange hendis haarde oc bange Barselsenge / i det i haffue

værret

været vbesuerede/ hende saa vel om Natten/ som om Dagen/ at besøge oc trøste.

Disligeste ocsaa/ Fordi/ at i haffue været oss begge mange sinde/ i lige maade baade til trøst oc tieniste/ vdi vort Ecteskabs Huss Kaars/ met Otte vore kiere Børns Død oc affgang: Hoss huilcke saa vel/ som hoss oss (deris bedrøffuede Forældre) i haffue ladet see Eders store ære oc goduillighed/ i Eders neruærelse.

For det sidste ocsaa her faare/ at Eders Dannemend/ saa vel som i selffuer/ ere mig daglig til hielp oc forfremmelse for

for min Persone/ oc vdi mit Embede/ at ieg meener mig oc der faare/ at være dennem oc Eder/ all ære/ trøst oc tieniste igen skyldig oc plictig.

Der faare beder ieg Eder alle/ oc huer aff Eder for sin Persone: At i ville i saa god en meening/ anamme/ igennem læse/ oc anlegge begge disse *Tractater*, Som at ieg haffuer dennem sammenscreffuit/ oc aff it oprictigt Hierte/vnder Eders Naffne ladet vdgaa/ til Eders Erlige Hussbonders oc Eders egen Trøst oc glede: Huor til Gud/ oc min egen Samuittighed/skal væremit Vidnisbyrd.

Den-

Denne samme gode oc Allermectigste Gud / hand Velsigne oc beuare Eder alle met Eders kiere Dannemend oc fromme Børn/ vdi it langt oc sundt Liff oc leffnet / Oc giffue Eder Lycke oc Benedidelse til Siel oc Liff / ved sin hellig-Aand / oc for sin allerkieriste Søns vor HErris Jesu Christi skyld: Som met Faderen oc den hellig Aand / leffuer oc regnerer en sand oc Benedidet Gud i all Euighed. Amen/ Amen/ Amen.

Actum Odensee/ *Dominica Iubilate,* Paa huilcken dag CHristus selffuer Predicker/

for

for alle bange Barſelquin-
der / oc trøſter dennem met
en gledelig Forløſſning: aff
deris Liffuis Foſter.

E. W. T.

Jørgen Simenſøn.

Sognepreſt til S.
Alban.

Iohan: 3.

Saa elſkte Gud Verden / at hand gaff ſin Enbaarne Søn / Paa det / at alle de ſom tro paa hannem / icke ſkulle fortabis / Men haffue det Euige liff.

Den Første
TRACTAT.
Om Siu stycker / som Fructsommelige Quinder oc Barselquinder sig met fortrøste skulle.

Det Første Stycke.

FOrst oc fremmerst / skulle alle Fructsommelige Quinder / oc Barselquinder dette vide oc betencke / At det er alt aff Guds Faderlige villie oc paaleg / met alle Euæ Døtter / at de met kummer skulle rede til Barsel / oc met

jammer føde deris Foster til denne Verden. Thi saa scriff-uer Moses/ Gen. 3. At Gud sagde til den første Quinde: **Jeg vil skicke dig meget kummer til/ naar du reder til Barsel/ oc met kummer skalt du føde dine Børn/ etc.**

Denne Predicken som Gud i Paradis selffuer haffde til Euam /alle leffuendis Menni-skers Moder/ er oc alle hendes Døtter meent oc betenckt/ at de skulle hende høre oc lyde. Der-faare/ effterdi det er Guds Ret-færdige paaleg / oc hans Fa-

der-

derlige villie/ oc ey det maa anderledis være / da skulle oc alle Gudfryctige Dannequinder/ veluillig giffue sig vnder dette Guds Kaars: paa det at de i saa maade met deris Lydighed oc Tolmodighed/ kunde i deris Hierter oc met det hele Legeme/ ære oc prise deris Gud oc HERRE. Thi Tolmodighed er en kaastelig ting for Gud: Som Propheten Hieremias siger. Det er en kaastelig ting at være Tolmodig/ oc Haabe paa HERRENS hielp / Thi HERREN bortkaster

icke Euindelige: Hand bedrøffuer vel / Men hand/forbarmer sig igen effter sin store Miskund. *Threnorum, Cap. 3.* Oc Apostelen Jacobus / Cap. 1. siger saaledis: It Menniske som lider Fristelse / (det er / Kaarset) Effter at hand er prøffuit / da skal hand faa Liffsens Krune / huilcken Gud haffuer loffuet dennem / som hannem elske.

Det

Det Andet
Stycke.

VOr det Andet/ skal huer Dannequinde vide oc tro/ At Gud haffuer icke lagd dette Kaars paa det Quindelige kiøn/ aff Vrede eller affuind/ om det end vndertiden/ stiller sig haardere met den ene end som met den anden. Eller oc/ om den ene Barselseng/ bliffuer en Erlig Quinde mere bedrøffuit oc bange/ end en anden tilforne været haffuer: Thi hues sig i saa maade tildrager met nogen forandring/ det skeer der faare/ at Gud vil stundem

det ſaa haffue/ at nogle beſyn-
derlige Quinders perſoner/
ſkulle en føye tid/ bliffue hans
kiere Søn lige vdi lidelſe/ At
de ocſaa i ſin tid maa æris met
hannem: Thi Gud hand hand-
ler icke hadſkelige met dem/ ſom
ved Chriſtum ere bleffne hans
Børn/ oc Himmerigis arff-
uinger/ formedelſt Troen oc den
hellige Daab: Men elſker den-
nem vdi ſin elſkelige Søn/ Oc
haffuer ſtor behagelighed til
dem/ Som hand oc lader høre/
Matth. 3. For min elſke-
lige Søns ſkyld/ ſkal alle
være mig behagelige ſom
hannem høre. Hid

Hid hører ocsaa Paulj ord/ Tit: 2. der siger: Gud vor Frelseris venlighed oc Kierlighed mod alle Menniske/ er obenbaret/ icke for de Retfærdigheds gierningers skyld/ som wi giorde: Men effter sin Barmhiertighed/ giorde hand oss salige formedelst igenfødselens Bad oc den hellig Aands fornyelse/ Huilcken hand haffuer rige-

ligen vdgydet offuer oss/ formedelst Christum vor Frelsere: Paa det wi skulle formedelst hans Naade være Retfærdi-ge / oc Arffuinge til det euige Liff/effter Haabet.

Derfaare skal huer bange Barselquinde tro oc Haabe / at den gode Gud skal visselige henuende all den Bedrøffuelse hende vederfaris/ sig til ære / hende oc alle hendes Venner til Trøst oc glede/ i huor haarde-lige hand den i begyndelsen paalegger: Thi hand kand

baade

baade sla neder / oc reise op igen / baade ihielsla oc igen leffuendis giøre / 1. Samuel. 2.

Det Tredie Stycke.

FOr det Tredie / skal huer Erlig Quinde trøste sig met den hellige Apostels S. Peders ord / *1. Epist. 3. Cap.* Huor hand kalder Fructsommelige Quinder / Guds forordinerede Redskab / ved huilcke hand formerer den hellige Kirckis indbyggere: oc fuldkommer Himmerigis arffuingers mandtal: Oc der sammesteds /

B v siger

ſiger dennem at være Naad-
ſens metarffuinger / til det euige
Liff for Christi ſkyld / ſom de
tro paa.

Huad kand nu være Er-
lige Quinder en ſtørre ære / end
at de kaldis aff den hellig
Aand / ſaadanne Guds Red-
ſkab til hans tieniſte / oc den hel-
lige Kirckis forfremmelſe? Eller
huad kand være dennem en
ſtørre Trøſt / end at de høre oc
vide dennem at være deris kiere
Huſſbonders / Børns / oc an-
dre Venners metarffuinge (aff
Guds Naade) til det Euige
liffuis glede oc lyckſalighed?

Mand holder jo det for
en

en stor ære oc en besynderlig for-
deel i Verden/ at brugis aff
mectige Herrer oc Førster til
deris Regimentis oc villies be-
stilling oc forfremmelse: Oc
mand der faare forventer sig
igen aff deris gunst oc Fromhed
stor Forlenning oc forœring/
huilcket oc vederfaris dennem/
som troligen vdretter hues Cre-
dents oc Fuldmact som dem er
offuerantuordet aff deris Her-
rer: Meget mere skulle Gud-
fryctige Barselquinder regne
sig dette til ære oc fordeel/ at
de brugis til den gantske hellige
Trefoldigheds Rigis forfrem-
melse: Oc haffue Forjettelse
aff

aff hannem / baade for dem selff / saa oc for deris Børn / om Himmerig oc det euige Liff. Saa meget dem selffuer belanger / Trøster den hellig Aand dennem saaledis / oc siger. En Quinde skal bliffue Salig ved sin Børnebyrd / der som hun bliffuer i Troen / i Kierlighed oc Hellighed / met tuct / I. Timoth: 2. Och saa meget deris Børn vedkommer / siger Christus selffuer om dennem: Deris er Himmerigis Rige / Marc. Io.

Til

Til huilcket somme hedensendis strax i Fødselen/eller nogen kort tid der effter: Somme i deris fremuext oc feyriste alder/ Oc somme sparer Gud oc bruger her i Naadsens Rige i atskillige Kald oc bestillinger/ til sin Kirckis opbyggelse/ deris egen velfærd/ oc deris kiere Forældre til daglig Trøst oc tienistactighed: Oc giffuer disse alle tilsammen i Opstandelsen/ det Euig liffuis Krune oc arffuedeel/ Apoc: 2.

Det

Det Fierde
Stycke.

FOr det Fierde/ skulle Erlige Dannequinder betencke/ at ligeruiss som Gud haffuer beskicket alting sin tid: Som Salomon Predickere siger i det 3. Cap. Alting haffuer sin tid/ Oc alt det som mand tager sig faare vnder Himmelen/ haffuer sin stund: At Fødis haffuer sin tid/ at Dø haffuer sin tid/etc. Saa haffuer hand oc betenckt

huer

huer Fructsommelige Quinde sin kummers oc sin Trøstelsis tid: Huilcket vor Herre Jesus oc selffuer lader høre/ Johan: 16. sigendis: Naar en Quinde hun Føder/ da haffuer hun banghed/ Fordi hendis time er kommen: Men naar hun haffuer fød Fosteret/ tencker hun icke mere paa den banghed/ for den gledis skyld / at it Menniske er fød til Verden.

Der faare skulle alle

Fruct=

Fructsommelige Quinder oc Barselquinder/ trøste sig met disse den hellig Aands oc vor Herris Jesu Christi ord/ vdi huilcke dennem loffuis i den rette tid/En stor Hiertens glede aff deris deylige Fostere/ som de haffue hafft deris kummer oc banghed faare/effter at de ere fremkomne til dette naturlige Liff.

Om det Femte Stycke.

FOr det Femte/ skulle Dannequinder trøste sig met Guds Allmectighed oc Barm=

Barmhiertighed / Thi hans Haand er icke forkaartet nogen tid / Esai. 59. At hand jo kand hielpe: Oc hans Barmhiertigheds øyne staar altid obne offuer dennem / som hand met sit Kaars besøgt haffuer / Saa at naar alle Venners Raad slar feyl / da begynder Gud først at beuise sin hielp aff sin Barmhiertighed oc medynck offuer sine Vvualde. Der faare raader Syrach saaledis Cap. 2. oc siger: Forlad dig paa HERREN / hand skal icke skuffe dig: Haabe det beste altid aff

E han-

hannem/ saa skal hand befri dig: Thi hand er Naadig oc Barmhiertig / Hand forlader Synderne / oc hielper i Nød.

Dette altsammen bekiender Sara Tobiæ Hustru/ aff sin egen forfarenhed/ i det hun siger/ Tob: 3. Huo som frycter Gud/ hand bliffuer Trøstet effter Sorrig oc Fristelse/ oc frelst aff bedrøffuelse: oc hand finder Naade effter

Stra-

Straffen: Thi HER-
REN haffuer icke Lyst
til vor fordærffuelse/
Hand lader Solen skin-
ne effter Storm/oc effter
hylen trøster hand sine
rigelige met Glede:
Denne Israels Guds
naffn/ske ære euindelig.

Dette er alt det samme
Apostelen Paulus siger/
1. Cor: 10. Gud er tro-
fast/ som lader eder icke
Fristis offuer eders for-
mue: Men hand giør

saadan Ende paa Fri=
stelsen / at i den kunde
taale. Haabe sig derfaare
huer Christen / paa denne sam=
me Allermectigste oc Barm=
hiertige Gud / hoss huilcken
ingen ting er vmuelig.

Om det Siette Stycke.

FOr det Siette / skulle Fructsomme=
lige Quinder i de=
ris kummers tid /
Trøste sig met vor HErris Je=
su Christi Foriettelse / Johan=
nis i det 16. Cap. Huor hand
saa siger. Huad i bede
Fade=

Faderen om i mit Naffn / det skal hand giffue eder. Huilcket sit Løffte hand haffuer grundet paa sin Himmelske Faders befalling / Psal. 50. Huor hand saa siger: **Paakald mig i din Nød / saa vil ieg Frelse dig / oc du skalt prise mig.** Det er saa meent / siger *Augustinus*, som Gud saa sagde. Der faare haffuer ieg ladet Nøden komme paa dig / at du skalt paakalde mig / Oc ieg skal da hielpe dig / naar du kalder paa mig: Oc du igen

ſkalt tacke mig/ naar ieg haff-
uer hiulpet dig.

Der faare / Naar at Barſelquinder først ſelffuer met deris neruærendis Dannequinder/ aff Hiertet kalde paa HERRENS hielp oc huſualelſe/ Oc der hoſſ andre Chriſtne ſom daglige Bede for dennem: da ſkal den trofaſte Gud viſſelige effter ſit Løffte høre oc huſuale dem. Thi ſaadanne deris Bøner komme aff it aluorligt Hierte/oc fremſettis i den rette tilbørlige tid/ huilcken HERREN haffuer befalet at raabe til ſig vdi/oc loffuet ſin hielp i den ſamme/ ſom forſcreffuit ſtaar.

Om

Om det Siuffuende Stycke.

FOr det Siuffuende oc sidste / skal huer Erlig Barselquinde / acte oc betencke: At om Guds villie tilsiger / at hun i sin Barselseng skal bliffue en Guds Martir / oc Offre hannem i dette hellige Kald sit Legeme oc Siel / At der staar alt saa tilforne screffuet / Psal: 116. HERRENS Helligens Død er dyrebar i hans Ansict. Item / En Quinde skal bliffue Salig ved sin Børnefødsel /

 der

der som hun bliffuer i Troen/ i Kierlighed oc Hellighed met tuct/ I. Timot: 2. Item/ Hun skal see hen til den hellige Rachelis Exempel/ Gen: 35. Huilcken ocsaa i dette HERRENS Kald maatte Offre hannem sit Liff oc Siel: Oc er nu for sin Tro til Christum/ oc for sin Tolmodighed oc Tuct/ naffnkundig saa lenge denne Verden staar.

Gud haffuer atskillige Aarsager oc Middel/ met huilcke hand vdkalder sine Vdualde fra denne onde Verdens

mang-

mangfoldig/ Jammer oc ælendighed: Dog bruger hand dem icke før end deris Forløssnings bestemmede tid kommer. Denne Dødsens tid/ met stæden oc maaden/ skal alle Guds Børn lade sig altid vel befalde: Thi Gud er altid god oc Retfærdig i alle sine gerninger/ oc berammer met dennem sin ære oc sine Christnes Salighed.

Saa skal nu huer Erlig oc Fructsommelig Quinde/ stedse oc mæst vdi sin kummers tid/ fatte sig it gaat mod oc Haab/ Trøstendis sig met Guds sin kiere Himmelske Faders Barmhiertighed oc

Cv Al-

Allmectighed/ at hand baade vil oc kand hielpe hende i den rette tid.

Trøste sig ocsaa met sin Saliggiøreris vor Herris Jesu Christi ærefulde Fødsel til denne Verden/ met huilcke hand haffuer Helligiort alle Christne Quinders Børnebyrd oc Barselseng: Oc met hans wskyldige Pine oc Død/ huor met hand er bleffuen it fuldkommet Offer for derts oc den gantske Verdens Synder. Och saa bliffue en tid lang hans Discipel/ tage hans Kaars paa sig/ oc effterfølge hannem/ At hun oc til sin tid/

maa

maa æris met hannem: Oc
tencke paa den Herlighed oc
glede / hannem vederfors i
hans Opstandelse oc Himmel-
fart / vdi huilcken hun ocsaa
bliffuer lodtagen paa den Yder-
ste dag. Thi det som paa
Hoffuedet (det er Christo) be-
gynt er / det skal ocsaa fuldkom-
mis i hans Lemmer / det er / i
oss Christne / som hand oc her til
haffuer bedet Faderen paa vore
vegne / Johan: 17. Huor
hand saa siger. Jeg vil at
de som du haffuer giffuet
mig / skulle oc være hoss
mig huor som Jeg er /
at

at de skulle see min Her-
lighed/ som du haffuer
giffuet mig: Thi du
elskte mig før end Ver-
den bleff grundfest.

Skal hun oc trøste sig
met den Himmelske husualere
oc Trøstermand/ som er den
hellig Aand: Huilcken der er
altid krafftig i de skrøbelige/ oc
forarbeyder all deris Mod-
gang oc Bedrøffuelse til Guds
ære/ oc deris egen Trois Tol-
modigheds oc Saligheds for-
bedring.

Denne samme gode Gud/
vor kiere Himmelske Fader/
met

met sin kiere Søn vor Herre Jesu Christo/ vor eniste Saliggiørere/ oc den værdige hellig Aand/ som er alle Bedrøffuedis Trøstermand: Giffue huer Erlig/ Fructsommelig Quinde/en gledig Forløssning: Oc vnde hende sit Liffuis Foster til Verden lydeløst/ oc til den hellige Daabs deelactighed at komme. Paa det at wi alle tilsammen maatte kiende/ ære oc tiene denne samme sande oc hellige Trefoldighed/ i dette neruærendis oc det tilkommende Euige Liff. Hannem ske nu oc i all Euighed/ ære/ Loff oc tacksigelse/ Amen/ Amen/ Amen.

Nogle Bøner/ som Fructsommelige Quinder oc Barselquinder ientffligeskulle læse oc Bede.

En Bøn som Ectefolck bede skulle/ naar de fornemme Guds Velsignelse met Liffs fruct/ i deris Ecteskab forhaanden at være.

O gode Gud/ oc allerkieriste Himmelske Fader: Dig tacke oc prise wi/ at du haffuer oss tilsammenføyet oc indset i denne din Stat/ det hel-

hellige Ecteskab: Oc haffuer her vdi begaffuet oss met din Velsignelse. Wi ocsaa bede dig hierte kiere Fader/ vdi din Søns vor HERris Jesu Christi naffn/ at dū vilt lade dig denne Fruct være befalet. Oc efterdi wi icke kunde før end den bliffuer fød/ lade den komme til dig i andre maade/ end ved vor Bøn. Saa befale wi den samme i din Guddommelige Naade oc beskermelse/ paa denne din Søns tilsagn oc Foriettelse. **Huad i bede Faderen om i mit Naffn/ det skal hand**

giff-

giffue eder. Naar samme Liffs Fruct effter din Guddommelige Barmhiertighed / bliffuer fød til Verden / Da ville wi ocsaa føre den til dig / ved den hellige Daab oc Gudfrynctig optuctelse / Saa meget som du allerkieriste Gud oc Fader / oss der til / met din Naade oc bistand for vor HErris Jesu Christi din kiere Søns skyld / forhielpe vilt. Huilcken met dig oc den hellig Aand / ske ære / Loff oc tacksigelse / nu oc vdi all Euighed / Amen.

En

En Hußbondis Bøn/ for sin Hustru daglig at bede/ naar hun er Fructsommelig.

O Almectige Euige Gud/ Barmhiertige Fader oc alleruiseste Skabermand: Du som oc haffuer sagd til Mand oc Quinde/ som Erligen i det hellige Ecteskab samlis: Værer fructsommelige/ oc formerer eder. Huilcken din befalning/ du ocsaa haffuer hoß min kiere Hustru met din Velsignelse efftercommet/ Oc paalagd hende sin

Barnefødsels kaars / oc det samme for hende oc alle Gudfryctige Barselquinder helligt giort / ved din kiere Søns vor HErris Jesu Christi hellige oc rene Fødsel. Jeg beder dig / O naadige Fader / HERRE oc Gud / at du naadelige vilt beuare / oppeholde oc forfremme denne min kiere Hustrues liffs Fruct: oc icke lade den i Fødselen fordærffuis / Men hende naadelige i den rette tid / til dette Naturlige liff forhielpe. Oc der hoss beuare min kiere Hustrues liff oc helbrede: For vor Herris Jesu Christi din kiere Søns skyld. Huilcken met

dig

dig oc den hellig Aand/ leffuer oc regnerer en sand oc Benedidet Gud i all Euighed/ Amen.

En saare trøstig Bøn/ som en Fructsommelig Quinde skal bede/ baade for sin Forløssning/ oc vdi sin Fødsels stund.

ALmectige / Euige / Barmhiertige Gud / oc trofaste Fader: Jeg arme oc syndige Quinde/ tacker dig aff mit Hiertis grund/ at du haffuer Velsignet mig met mit Liffs fruct. Jeg beder din grundløse Barmhiertighed / i din kiere Søns vor HErris

oc Saliggiørreris Jesu Christi naffn: Oc paa denne hans Foriettelse / at hand siger: **Huad i bede Faderen om i mit Naffn / det skal hand giffue eder.** At du vilt forlene mig den hellig Aand / at ieg kand kiende saadan min Fructsommelighed / at være din Guddommelige Velsignelse: oc være dig altid tacknemmelig der faare aff Hiertet. Beholt oc regere mig ocsaa ved din hellig Aand / at ieg icke findis wtaalmodig for dig i Fødselens Pine / met mine ord / facter eller Hiertelag:

lag: Oc der som ieg aff Naturlig skrøbelighed nogenlunde foraarsagis til vtaalmodighed/ At du Faderligen vilt tilgiffue mig den/ for Christi skyld.

Giff mig ocsaa din Faderlige naade/ At ieg maa føde mit Liffs fruct til Verden i ret Naturlig tid/ met Liff oc helbrede/ at det maa komme til den hellige Daab/ oc bliffue en salig Christen/ oc den hellige Kirckis indbyggere. Paa det at ieg effter min kummer maa gledis igen/ oc forgette hues pine ieg haffuer lidt i min Børnefødsel/ ved saadan din Guddommelige Velsignelse/ oc mit

fødde oc døbte Barn. Men der som det effter din allerbeste villie/ saa nu skede oc ginge/ at enten ieg eller mit Liffs fruct/ eller ocsaa begge/ skulde dø offuer denne Fødsel: Da beder ieg dig/ min allerkieriste Fader/ forlene mig it ret taalmodigt oc villigt Hierte der til. Giff mig en bestandig Tro oc Haab/ for din kiere Søns Jesu Christi skyld/ at ieg ved din Naade/ oc hans døds krafft oc fortieniste/ maatte trøste mig mod Dødsens forskreckelse/ oc mod alle Helffuedis porte.

Her hoss beder ieg dig allerkieriste Gud oc Fader: At du

du vilt i saadan min Angist oc nød/ lade mit arme Foster oc Barn/ ocsaa være dig befalet. At om det icke for allehaande Aarsagers skyld/ kunde komme til den hellige Vanddaab/ Da lad din kiere Søns Jesu Christi dyrebar Blods krafft oc fortieniste/ icke bliffue mit Foster frarøffuit/ Huercken for min/ icke heller for sin egen metfødde Synds skyld: Men tag det ocsaa til Naadens Rigis velsignelse/ oc ærens deelactighed: Paa det/ at wi baade tilsammen kunde glede oss met dig/ i de Retfærdigis ærefulde oc gledelige Opstandelse.

delse. Oc tacke dig/ oc denne samme din kiere Søn/ met den hellig Aand i Euig Euighed/ Amen/ Amen/ Amen.

En Tacksigelse til Gud/ naar hand haffuer naadelige hiulpet met en gledelig oc tidig Fødsel.

O Du Naadefulde oc Barmhiertige Gud/ oc allerkieriste Himmelske Fader. Du som nu saa naadelige haffuer beuist dig at være den rette oc sande Nødhielpere: Som da hielper/ husualer oc trøster/ naar at Menniskens hielp oc Raad feyle oc affslar. Du som

som aff denne din store Naade/ oc ved din Guddommelige Mact / haffuer ocsaa vden all vor fortieniste / giffuet oss it deyligt leffuendis oc lydeløst Barn/ oc det nu fordret oc forhiulpet til denne her Verden at komme. Wi tacke dig aff vor gantske Hierte/ for saadan din wsigelige Naade oc velsignelse: Oc wi bede dig ydmygelige/ i din kiere Søns vor Herris Jesu Christi naffn/at du fremdelis vilt lade dette samme Barn / bliffue ved den hellige Daab/ indplantet i din Christne Kirckis Brøderskab / oc der vorde deelactig i din Fader-

Dv lige

lige Naade/ oc din kiere Søns Blods krafft/ Pines oc Døds værdskyld oc fortieniste: Helliggiøris ved den hellig Aand/ bekomme Syndernis forladelse/ oc stadfestis til det Euige Liffs fortrøstning. Wi bede dig ocsaa Hiertelige/ at dette samme Barn/ met de andre/ som du enten tilforne haffuer giffuet oss/ Eller her effter giffuendis vorder/ maa vnder din Faderlige tilsiun/ opuoxe/ met sundhed oc helbrede til din Guddommelige ære/ Oc forfremmis i alle Christelige dyder/ Alder oc Naade/ for dig oc alle Menniske/ indtil sin

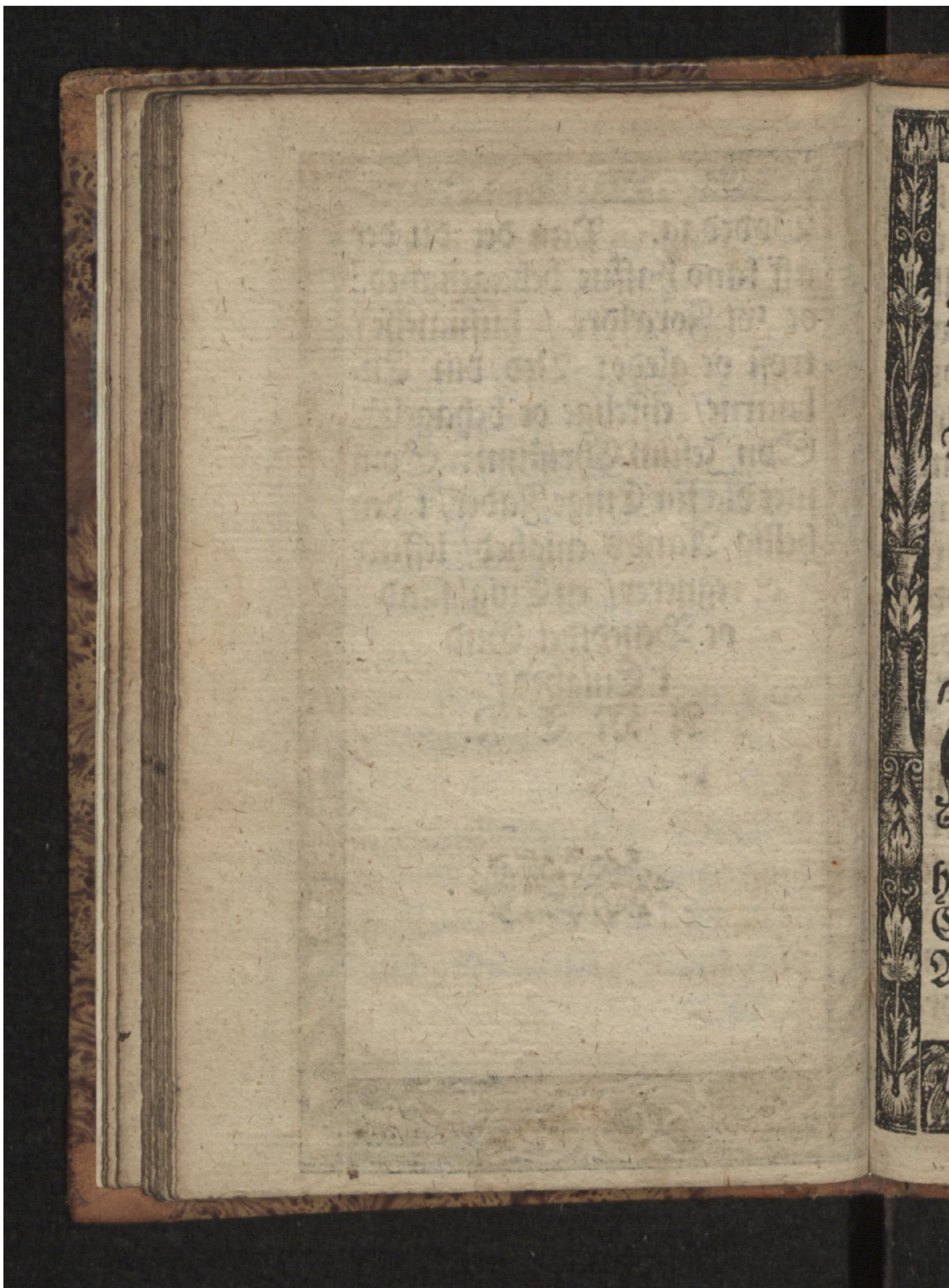
Døde-

Dødedag. Paa det du der aff kand haffue behagelighed: oc wi Forældre / husualelse / trøst oc glede: Ved din Enbaarne/ elskelige oc behagelige Søn Jesum Christum: Som met dig sin Euige Fader/ i den hellig Aands enighed/ leffuer oc regnerer/ en Euig/ sand oc Benedidet Gud

i Euighed/

A M E N.

Den Anden

TRACTAT.

Om gode Fostre Modere at haffue: met deris.

Vnderuissning / Huorledis de skulle sig i deris Kald forhandle.

Fortalen.

EFfterdi det storligen behoff giøris / til dette Menniskelige Slectis vedmactholdelse oc formering / effter Guds egen befaling / Gen: 2. At vore Børn oc efterkom-

mere

mere vden forsømmelse/ bliffue
førdret oc forhiulpne til dette
naturlige liff: Da bør oss alle
aff Christelig Kierlighed oc
medynck/ huer effter sin Kalds
leylighed/ at betencke oc giøre
der noget ved / At vdi denne
Sag kand holdis en Christelig
orden oc Inseende/ huor faare
oc Guds ordis Tienere vdi
Kong: Maiets: Kircke Ordi-
nantze i synderlighed befales /
at Vnderuise Fostre Modere oc
Barselquinder. Effter huil-
cken befaling Jeg ocsaa er for-
plictig/ at forholde oc rette mig
vdi mit Kald oc Embede. Oc
vil ieg derfaare nu effter den
For-

Fortrøstning ieg i den første *TRACTAT* haffuer faare-screffuet Fructsommelige quinder oc Barselquinder / Vdi denne her anden *TRACTAT*, først lade høre de Aarsager / som skulle opuecke oc tilholde Offrighed oc Vndersaatte vdi alle Stæder oc Byer / at oplede oc nødtørffteligen vnderholde gode oc Forfarne Fostremodere.

Der nest Vnderuise disse samme / Huorledis de skulle dennem Christelige oc ret vdi deris betrode Kald forhandle oc skicke / Saa vijt mig sømmer der om at tale.

Om

Om det Første Stycke.

BLant andre Stycker/ som hører til en skickelig oc gaffnlig *Polity* vdi Stæder oc Byer: Er oc fornøden/ at Øffrigheden met Undersaattene opleder/ samler oc forordinerer/ Fructsommelige Quinder gode oc forfarne FostreModere/ Oc dennem nødtørffteligen vnderholde. Oc det for disse Efterfølgendis Aarsagers skyld.

Den Første: At naar vforfarne oc groffue Quinder hand-

handle met vnge Barselquinder/ bliffuer vndertiden baade Moderen oc Barnet forsømmet/ at begge stundem sette Liffuet til.

Den Anden: At om Gud forskoner oc sparer Liffuet paa vnge Barselquinder oc deris Børn: Skeer det/ at somme aff dennem komme i languarendis oc vforuindelig Siugdom/ som følger dennem ind til Døden.

Den Tredie: At mange Barselquinder aff vforstandige FostreModers haarde oc vmilde metfærd eller

forhandling/ bliffue effter den dag wfructsommelige.

Den Fierde: At mange ærlige Ecte Mend/ komme vdaff deris kiere Hustruers forsømmelse/ i stor banghed/ Hierteſorg oc bekostning: Saa at somme bliffuer der offuer EnckeMend met Moderløse Børn/ oc igen foraarsagis/ at tage sig ny Hustruer/ oc deris Børn haarde Stiffmodere/ Foruden det/ at de met daglig harm oc stor bekostning/ mue opfostre deris smaa oc Moderløse Børn/ met Ammer/ Skøger oc Tiuffue.

Aff disse Aarsager/ Er vel

vel at formercke/ at det er stort gaffn for Forældre oc Børn/ at haffue fromme oc forfarne Fostremodere/ ihuad wmage mand skal haffue/ dennem at oplede/ Eller huadsomhelst bekostning mand skal anlegge paa deris Vnderholding.

Om det Andet Stycke.

SAa meget som den Vnderuissning vedkommer/ huilcken wi Guds ordis Tienere ere Fostremoderne plictige/ Effter Ordinantzen oc vort Embede: Mener ieg/ at

den kand forfattis vdi disse Effterfølgendis stycker.

Det Første: Fostremodere skulle vel offuerueye oc betencke/ disse deris Embedis Naffne/ at de kaldis i somme Lande/ Fostremodere/ oc i somme/ Jordemodere.

Fostremodere kaldis de derfaare/ At de ere de Børns som fødis skulle/ høyeste Nødhielpere/ som nest Gud oc deris naturlige Modere/ skulle oc kunde hielpe dennem til dette timelige Liff: Oc alting saa forhandle/ at de maa beholde deris kiere Moder/ som effter Fødselen kand dennem røcte

oc

oc opfoster. Der faare bør dennem at tiene huer Barselquinde oc hendis Foster/ paa det troligste/ lige som de selffuer kunde være i deris angist bestedde: Eller oc/ som de vaare deris egne naturlige Børn/ oc neste Blods foruante.

Jordemodere kaldis de derfaare/ At der som de icke trolige oc forsuarlig hielper baade Barselquinderne oc deris Fostre / da kunde de bliffue snarlige Aarsage til begge deris Død oc Jordefærd / eller begraffuelse.

Det Andet: Fostremodere skulle icke ansee Perso-

nerne/ som de skulle tiene/ En-
ten vdi deris Rigdom / Ven-
ner/ eller anden lyckfalighed:
Icke heller vdi deris Armod /
Siugdom eller andre wlyck-
salige vilkaar: Oc effter som
deris vilkaar ere til/ da enten
hielpe oc husuale/ eller oc for-
sømme oc bedrøffue dennem.
Men tencke / at alle Christne
Quinder/ de ere Gud Faders
døtter/ oc vor HErris Jesu
Christi dyre pant/ betalet met
hans Blod oc død: Oc at
deris Børn ere Guds Creatu-
rer/aff hannem skabte oc forlent
met liffuit (som nu staar i Fo-
stremodernis hender/at beuare
eller

eller forkomme) huilcke Christus i Daaben vil Helliggiøre ved sit Blods krafft/ oc den hellig Aands forlenning: At de oc met hannem effter Døden skulle arffue Himmerig oc det Euige liff. Derfaare vil hand alt tilregne sig/ huad dennem vederfaris/enten ont eller gaat: Som hand lader høre/ Matth: 25. **Huad i haffue giort den mindste aff mine/ det haffue i giort mig.**

Det Tredie: Fostremodere skulle for alting være Gudfryctige/ gerne gaa til

 Kir-

Kircken / oc flitteligen høre Guds ord: Bede oc begære altid aff Gud / gode Raad / hielp oc bistand / lyckelig at vdrette deris Bestilling hoss Barselquinder / Forlade sig paa Guds Raad oc methielp: oc icke tro deris egen Konst / forfarenhed oc behendighed formeget / At Gud skal icke heden sla dennem i deris egen formastelse / oc de der offuer bliffue til spot oc skamme. Naar de saaledis frycte Gud / oc forlade sig paa hannem / Saa skal hand igen oppeholde / forsuare oc velsigne dennem: Som hand giorde ved de Hebreiske Fostre-

modere

modere i Egypten/ Exo: 1. Huilcke icke effter Pharaonis wgudelige oc Tyranniske befaling / omkomme de Jødiske Quinders Børn: Eller effter Fødselen drucknede dennem i den Flod *Nilo*.

Det Fierde: Fostremodere skulle være liffsalige oc letsindede/ i ord oc facter / Paa det de kunde trøste de bekumrede oc bange Barselquinder / oc giøre dennem frimodige/ til at vdstaa HERRENS kaars met villighed oc Tolmodighed: Bede dennem/ at de forlade sig paa den Allermectigste Guds hielp oc bistand/ naar

de fornemme at deris styrcke oc Legemlig krafft er dennem icke saa stor/ som dennem tyckis behoff giordis: Oc lade dennem dette høre/ at Børnefødsel/ er icke Menniskens/ Men Guds gierning: Oc at den samme HERRE oc Gud/ som haffuer skabt it Barn i Moderens liff/ oppeholder oc vnderlige føder oc vederqueger det/ indtil sin Fødsels time: Skal ocsaa ved sin Krafft/ fremsende det til dette naturlige liff. Huilcket Dauid om sig bekender/ Psal: 22. Huor hand siger. HERRE/ paa dig er ieg kast aff min

Moders

Moders liff: Du est min Gud aff min Moders liff/ du drogst mig aff min Moders liff/ oc vaarst min tillid/ der ieg endnu vaar hoss min Moders bryst. Disse oc saadanne flere trøstige ord oc Exempler/ skulle Fostremodere vide oc opregne for Barselquinder.

Det Femte: Fostremodere skulle affraade oc forbiude Barselquinder/ all vantro oc fortrøstning paa Affgudiske oc wsømmelige middel/ som brugis

brugis mod det første Budord: Saa som Kierling læssning oc Signelse / Messe Kleder at drage vdi / At henge Scriffter paa sig aff Guds ord: Oc alt andet saadant Geckerj / som Menniskens egen Phantasi oc daarlighed / aff Dieffuelens tilskyndelse haffuer paafundet. Oc Raade / at de allene befale sig Gud i hende / Haabe paa hannem / oc paakalde hannem / Thi hand er allene den rette oc mectigste Nødhielpere / Psal: 50. 51. Huor Gud saa siger om huer Christen. **Hand kalder paa mig / saa vil**

ieg

ieg Bønhøre hannem: Jeg er hoss hannem i nød/ Jeg vil riffue hannem vd / oc giøre hannem til ære/ etc.

Det Siette: Fostremodere skulle icke være stundesløse/oc da strax forlade en bange Barsequinde/ naar alting icke saa gaar for sig/ som de foruentede: Eller oc om de haffue hiemme eller andensteds Verdslig sydsel oc bestilling. Men och saa vel som den skrøbelige Quinde / met Tolmodighed forbie tiden/ huilcken Gud haffuer bestemmet.

Det

Det Siuffuende: Fostremodre skulle icke være egensindige/ bedske oc snebske/ naar at andre Dannequinder ville oc raade noget met: Men ocsaa høre dennem/ oc følge deris Raad/ saa meget de dennem kunde met Exempler oc forfarenhed beuise. Oc tencke/ at den hellig Aand haffuer ocsaa sin forstand oc gode Raad/ i andre Gudfryctige oc ynckfomme Dannequinder/ som tilstede ere.

Det Ottende: Fostremodere skulle troligen oc i tilbørlig tid/ bruge Bad/ Legedom/ løy oc tuet/ Oc all anden naturlig behielpning hoss Barselquin-

selquinder oc Børn/baade faare oc effter Fødselen. Oc der faare hører til dette Kald/forstandige oc behendige Quinder/som meget gaat haffue læsd/seet oc lærd aff gamle Fostremodere: Oc andre forfarne Dannequinder.

Det Niende: Fostremodere skulle betencke oc tilraade/ at det Barn som nu fød er/ oc kommen til denne syndige Verden: Maa met det snariste bekomme den hellige Daabs deelactighed/ Jndplantis i den hellige Kirckis Brøderskab/bekomme Syndsens forladelse/ oc stadfestis til det euige Liffuis

vis-

vished. Skulle de oc selff altid være hoss Daaben/ om mueligt være kand/ Acte/ oc vel tilsee/ huorledis Børnene bliffue opsuøffte oc indsuøfft igen/ om saa fornøden er: Oc dette selff bestille oc giøre/ Paa det Børnene icke skulle forkølne/ oc der aff bliffue skrøbelige/ eller i andre maade forsømmis. Dette er nu saa kortelige taled om Fostremodere deris Kald/ Embede oc bestilling. Gud giffue oss alle sin Naade/ Amen.

Soli Deo gloria.

ltid
eligt
see/
op-
saa
be-
nene
aff
ndre
te er
Fo-
nbe-
ue

En liden Bøn/ som en Fostremoder kand giøre til Gud/ om Hielp oc Raad i alle hendis Bestillinger.

❧

Barmhiertige Gud/ kiere Himmelske Fader: Effterdi der er huercken Raad/ Hielp eller trøst nogen sted paa Jorden/ vden hoss dig allene: Oc wi allesammen ere ringe/ oc formaa intet aff oss selff/ oc du ocsaa haffuer befalet/ at wi skulle alenniste søge Hielp/ Trøst/ oc gode Raad hoss dig. Saa kommer ieg nu som it armt Redskab/ til din Gud-

dommelige Maiestet/ oc oplyff-
ter mine øyne til din Naadis
Throne/ oc holder mig til dine
Guddoms ord oc Foriettelser:
Oc beder dig / O naadige
Gud/ Himmelens oc Jordens
skabere/ at du vilt styre oc rege-
re/ Hielpe oc staa bj met mig/
baade Nat oc dag/ tid oc stund/
oc huert øyeblick / oc affuerie
Dieffuelens oc den onde Ver-
dens anslag imod mig: oc
beuare min Udgang oc Ind-
gang/ udi mit rette Kald oc be-
stilling/ paa det at alle mine gier-
ninger kunde være dig teckelig /
huor til du haffuer kaldet mig:
dit hellige Naffn til ære/ oc min
Næstis

Næstis gaffn oc beste. Oc at ieg altid kand vdi mit Kald oc gantske Leffnet/ vdi din fryct loffue oc tacke dig: Oc ved din Søn Jesum Christum/ bliffue til Euig tid Salig/ Amen/

A M E N.

En Anden gantske trøstelig Bøn/ aff Christi Pine oc Død/ som mand kand læse vdi stor angist oc nød.

Psal: 50.

Paakald mig i din Bedrøffuelse: Jeg vil hielpe dig/ at du skalt tacke mig.

Psal: 69.

Bønhør mig HERRE / thi din Miskundhed er trøstelig / Vent dig til mig / effter din store Barmhiertighed.

Skiul icke dit Ansict faar din Tienere / Thi mig er bange / Bønhør mig snarlige.

O HERRE Jesu Christe / min Frelsere oc Saliggiørere. Du som haffuer fyldistgiort / oc betalet paa det hellige Kaarsis Træ for alle mine Synder / Oc vdstaaet all Marter oc pine / baade induortis oc vduortis / oc befalet din Aand vdi din Himmelske Faders hender. Jeg beder dig

Hiertelige/ du vilde for saadan din bitter Pinis oc døds skyld/ ansee denne min Nød oc bang-hed/ oc tage dig min Nød til/ som ieg nu er sted vdi/ for dit hel-lige Naffns skyld. O HER-RE/ ieg er suag oc skrøbelig/ mig er angist oc bange/ oc mit Liff er nær at ende/ oc min krafft er forfalden. Vær mig naadig/ O du søde Jesu/ hielp mig/ oc lad mig icke forfaris/ thi ieg for-lader mig gantske paa dig/ oc giffuer min Siel oc liff gantske oc aldelis i dit vold/ Giør met mig effter din Naade oc velbe-hagelige gode vilie: Min tid staar i dine Hender/ Oc i din

 Haand

Haand befaler faler ieg mig / thi du HErre oc trofaste Gud / haffuer forløst mig. Paa dig er ieg kast aff min Moders liff. Psal: 22. Dig leffuer ieg / dig dør ieg : Din er ieg / død oc leff-uendis. HERRE / paa dig fortrøster ieg mig stadelig / oc tøffuer effter dig / din villie ske met mig / Huorledis du det giør / saa er ieg tilfreds : Allene vær mig Naadig / oc lad mig bliffue salig met dig til Euig tid.

O HErre Jesu Christe / Bøn-hør mig : Amen / Amen / AMEN.

Prentet i Kiøbenhaffn/
aff Laurentz Bene-
dicht.
1 5 8 7.
Met Kongelige Maiestatis
Frihed.
Oc findis sammestæds til
kiøbs.

